

Prehistorie en oudheid

bron 1

In 1930 werd bij graafwerkzaamheden bij een huis in Simpelveld (Limburg) een Romeinse sarcofaag (in dit geval een kist voor crematieresten) aangetroffen uit de periode 200-250:

Toelichting

De kist is van binnen met reliëfs versierd. Afgebeeld is een vrouw, liggend op een rustbed. Naast haar zijn haar huis, meubels en ander huisraad te zien. Verschillende grafgiften zoals gouden sieraden en een zilveren spiegeltje lagen in de kist.

De middeleeuwen

bron 2

Rond 964 beschrijft bisschop Liutprand van Cremona, die benoemd is door Otto I, een kerkvergadering waarbij de bisschoppen paus Johannes XII afzetten. De Duitse keizer Otto I leidt deze vergadering:

Toen iedereen zijn plaats had ingenomen en er absolute stilte heerste, begon de heilige keizer Otto als volgt: "Hoe passend zou het zijn als paus Johannes XII aanwezig was geweest op deze heilige vergadering. Ik vraag u, heilige vaders, uw mening te geven over de reden waarom hij heeft geweigerd deze grootse bijeenkomst bij te wonen." Hierop zeiden de Romeinse bisschoppen, de kardinalen en de dekens samen met het hele volk: "Wij zijn verbaasd dat uwe meest heilige wijsheid zich verwaardigt ons deze vraag te stellen: zelfs de inwoners van Iberië, Babylon en Indië kennen het antwoord. Johannes is nog erger dan een van die schrokkende wolven in schaapskieren. Zijn woestheid is overduidelijk, hij is openlijk verwickeld in de zaken van de duivel; hij probeert niet eens het te verbergen." Keizer Otto antwoordde: "Het schijnt mij juist dat de aanklachten tegen de paus punt voor punt naar voren worden gebracht, en dat de hele vergadering dan overdenkt welke actie er moet worden ondernomen."

bron 3

De Franse monnik Humbert de Romans schrijft in 1270 over markten en jaarmarkten:

Hoewel de termen markt en jaarmarkt vaak door elkaar heen worden gebruikt, is er wel degelijk verschil tussen beide. Op jaarmarkten worden dure zaken verkocht, ze vinden slechts één keer per jaar plaats en er komen mensen naartoe van heinde en verre. Gewone markten zijn voor de onbelangrijke dingen, de dagelijkse levensbehoeften, ze worden wekelijks gehouden en alleen bezocht door de mensen uit de streek.

Vroegmoderne tijd

bron 4

In 1564 schrijft inquisiteur Titelmans aan de landvoogdes Margaretha van Parma, plaatsvervangster van de Spaanse koning Filips II in de Nederlanden:

Het is waar dat ik eerder met minder vrees mensen had aangehouden met vier, vijf of zes man dan dat ik nu doe met vijftien of twintig soldaten, want ik merk dat het volk bereid is tot rebellie en rellen, zodat het nodig is de arrestaties te verrichtten met meer soldaten.

Toelichting

De inquisitie was een rooms-katholieke kerkelijke rechtbank die kettters opspoorde en berechtte.

bron 5

Een schilderij uit de zeventiende eeuw van het paleis van Versailles, nabij Parijs, verbouwd tussen 1661 en 1682 in opdracht van de Franse koning Lodewijk XIV:

Toelichting

Tijdens zijn regeerperiode (1642-1715) laat Lodewijk XIV het jachtslot in Versailles uitbouwen tot een paleis dat, naast de vertrekken voor de koning en koningin, meer dan 500 appartementen heeft voor gasten en vrienden. Tijdens de regeerperiode van Lodewijk XIV verbleven soms drie- tot tienduizend gasten tegelijkertijd in het paleis.

bron 6

Prins Willem Frederik van Oranje, de latere koning Willem I, schreef als zeventienjarige jongen op 18 april 1788 in een opstel voor zijn privéleraar:

Het beste dat een jonge vorst kan doen om zich te kunnen strelen met de gedachte dat hij in staat zal zijn tot het voeren van een voorspoedig bewind, mocht hij daartoe worden geroepen, is zich de behoorlijke kundigheid eigen te maken van alles wat tot het vervullen van zijn plicht hoort.

Alles wat hem daarvan afhoudt moet hij zorgvuldig afkappen: ijdele vermaken, vooroordelen, vleierij. Hij moet de constitutie van het land en de geaardheid van het volk goed leren kennen. Hij moet zich alle vorstelijke deugden eigen maken, te weten: godsvrucht, rechtvaardigheid en billijkheid, dapperheid, geheimhouding, voorzichtigheid, goedheid en weldadigheid. Dat laatste zonder verkwisting, een zeer gevaarlijke ondeugd.

De nadelen van de democratie of volksregering zijn dat daarbij de toestemming van een groot aantal mensen nodig is. Dat maakt het zeer moeilijk om a. geheimhouding te garanderen en b. tot verstandige besluiten te komen. Een volksregering biedt een al te grote vrijheid, die zeer dikwijls in harde slavernij verandert omdat er meestal iemand opstaat die zich meester maakt van de gedachten van het volk, en door zijn invloed over dat volk zich vervolgens tot tiran ontwikkelt. In een volksregering zijn er altijd enkele demagogen die zo veel invloed op het volk hebben, dat dit alles doet wat zij goedvinden en dus zijn die demagogen (...) tirannen. Zo worden volksregeringen al gauw de ergste aristocratische tirannieën.

bron 7

Een fragment uit het boek *Du contrat social* (Het maatschappelijk verdrag) van Jean-Jacques Rousseau uit 1762:

De soevereiniteit kan niet worden vertegenwoordigd om dezelfde reden als waarom ze niet kan worden vervreemd; ze bestaat wezenlijk in de algemene wil en de wil laat zich niet vertegenwoordigen, hij is het zelf of hij is iets anders; er is geen tussenweg. De afgevaardigden van het volk zijn dus geen vertegenwoordigers van het volk en kunnen dat ook niet zijn; ze zijn slechts lasthebbers; ze kunnen nergens een definitieve beslissing over nemen. Iedere wet die het volk niet persoonlijk heeft bekrachtigd, is nietig; het is helemaal geen wet.

bron 8

Een fragment uit een toespraak tot de Franse Nationale Vergadering van de revolutionaire politicus Emmanuel-Joseph Sieyès op 7 september 1789:

De burgers kunnen haar (de wetgevende macht) op twee manieren uitoefenen. Ze kunnen hun vertrouwen schenken aan een aantal onder hen. Zonder hun rechten te vervreemden, vertrouwen ze de uitoefening ervan toe aan anderen. Het is met het oog op het algemene nut dat ze vertegenwoordigers benoemen, die beter in staat zijn dan zichzelf het algemeen belang te herkennen en daarbij hun eigen wil te interpreteren. De andere manier (...) is persoonlijk direct mee te doen aan het maken van de wetten. Frankrijk is één geheel, en moet dat ook zijn. Alle delen zijn onderworpen aan één gemeenschappelijke wetgeving en één gemeenschappelijk bestuur. Aangezien het overduidelijk is dat vijf tot zes miljoen actieve burgers, verspreid over meer dan 25.000 vierkante mijl, helemaal niet met elkaar kunnen vergaderen, staat vast dat zij niets anders kunnen verlangen dan een wetgevende macht door vertegenwoordiging. De burgers die vertegenwoordigers benoemen, zien er dus vanaf zelf direct de wet te maken.

Toelichting

In april 1789 breekt de Franse democratische revolutie uit. Sieyès is in dat jaar lid van de Nationale Vergadering, en wordt later een van de leiders van de Revolutie.

bron 9

Op 8 oktober 1852 schrijft de Amerikaanse slavin Maria Perkins aan haar man Richard:

Lieve echtgenoot,
Ik schrijf je een brief om je van mijn ellende te vertellen. Mijn meester heeft maandag Albert aan een handelaar verkocht en mijzelf en een ander kind te koop gezet en ik wil dat je snel van je laat horen, voor de volgende verkoopdag als dat kan, al weet ik niet wanneer die is. Ik wil niet dat je tot kerstmis wacht, ik wil dat je dokter Hamilton en je meester vraagt of ze me willen kopen, dat kunnen ze nu regelen. Ik wil niet dat een handelaar me krijgt. Ze hebben me gevraagd of ik iemand wist die me wilde kopen en ik heb "nee" gezegd. Ze hebben mij naar de verkoopplek gebracht maar me niet te koop aangeboden. Een man genaamd Brady heeft Albert gekocht en is vertrokken, ik weet niet waarheen. Ze zeggen dat hij in Scottesville woont. Mijn bezittingen zijn op verschillende plekken blijven liggen en als ik word verkocht weet ik niet wat ervan overblijft. Ik verwacht niet dat ik het geluk heb dat alles goed komt, ik heb veel verdriet.
Ik ben en blijf voor altijd je trouwe echtgenote,

Maria Perkins

Moderne tijd

bron 10

Professor Félicien Cattier van de universiteit van Brussel bezoekt de Belgische kolonie Congo in Afrika en beschrijft in de tijd van Leopold II (1906) de behandeling van Congolezen door de Belgen:

De inboorling is gedwongen zich te verplaatsen en het grootste deel van zijn tijd te besteden aan het oogsten van rubber. In deze omstandigheden is het sterftcijfer zeer hoog.

Tijdens de rubberoogst moeten de inboorlingen in het oerwoud leven, afgezonderd in kleine groepen, en zij worden de prooi van wilde dieren. Men houdt geen rekening met de seizoenen: de inboorlingen moeten in het overstroomde woud werken, en staan tot hun middel in het water.

Tijdens de razzia's worden elk jaar een groot aantal negers omgebracht door de soldaten van de openbare macht.

De moraal van de negers is gedeprimeerd. De bevolking kent een angstig en onrustig bestaan, steeds klaar om in de bush te vluchten en aldus te ontsnappen aan de aanvallen en plunderingen van de openbare macht.

bron 11

Op 30 juni 1960 houdt koning Boudewijn een toespraak bij de onafhankelijkheid van de voormalige Belgische kolonie Congo. Hierin zegt hij:

Mijnheer de president,
Heren,

Congo heeft spoorwegen gekregen, allerlei zee- en luchtvaartlijnen, die, door uw bevolkingen met elkaar in contact te brengen, hun eenheid hebben bevorderd en de landen verruimd hebben naar de wereld.

Een medische dienst, waarvan het oprichten meerdere tientallen jaren vroeg, is geduldig georganiseerd en heeft u bevrijd van vele verwoestende ziekten.

(...) Industriële ondernemingen hebben de natuurlijke bodemrijkdommen tot hun recht laten komen. De uitbreiding van de economische activiteit is aanzienlijk geweest; deze heeft de welvaart van uw bevolking verhoogd en heeft het land de technici gegeven die onmisbaar zijn voor zijn ontwikkeling.

Dankzij de missiescholen, evenals degene die de openbare machten oprichtten, kent de basiseducatie een aanzienlijke uitbreiding; een intellectuele elite is zich aan het vormen, waardoor uw universiteiten snel zullen groeien.

bron 12

Een Italiaans affiche uit 1934 (het revolutiejaar 12):

Toelichting

Afgebeeld is Benito Mussolini, leider van Italië tussen 1922 en 1945.

Het woord SI betekent in het Italiaans 'ja'.

In de S staan trommelaars van de ONB, de jeugdbeweging van de Italiaanse Fascistische Partij; in de I is de lijst opgenomen van parlementariërs die door de fascistische Grote Raad zijn goedgekeurd.

Onderaan staat (in vertaling): ingeschreven kiezers 10.526.504, uitgebrachte stemmen (96,25%), voor-stemmen (99,84%), tegen (0,15%).

bron 13

De Engelse Christabel Bielenberg is getrouwd met een Duitse advocaat. Zij vertelt in een BBC-documentaire uit 1973 over haar leven in Duitsland:

Toen ik in 1932 naar Duitsland ging, was dat in een periode waarover je wel kunt zeggen dat de Weimarrepubliek stervende was, denk ik. Ze hadden de regering vervangen, iets wat praktisch om de drie maanden gebeurde, en de nieuwe regering regeerde al met nooddecreten. Ik denk dat de hele atmosfeer in Duitsland werd beheerst door grote armoede, dat lijdt geen twijfel; zelfs voor iemand uit Engeland, waar het evenmin erg goed ging, was dat overduidelijk. Er waren zes en half miljoen werklozen en elk weekeinde waren er politieke betogingen waarbij de nazi's en de communisten tegenover elkaar stonden. Iedere politieke partij had een militante vleugel, wat uiteraard een groot verschil vormde met Engeland, die marcherend door de straten trok. Nagenoeg elk weekend deden er zich schietpartijen voor waarbij doden vielen, enzovoort. Volgens mij was de gewone burger deze situatie meer dan beu, zodat hij reikhalzend uitkeek naar iemand die in staat was schoon schip te maken. Uiteraard waren er toen al noodwetten van kracht. Dat moest wel; ze maakten deel uit van de wetgeving, domweg omdat geen enkele regering, ik meen dat er in totaal zo'n achtenveertig politieke partijen waren, in staat was op basis van een meerderheid te regeren. Daarom waren die noodwetten er, klaar om gebruikt te worden door iedereen die daar zin in had.

bron 14

Een foto van een razzia op Joodse mannen in februari 1941 in Amsterdam:

bron 15

Een artikel in de *New York Times* van 25 december 1948 besteedt aandacht aan het optreden van de Verenigde Staten in de 'Indonesische kwestie':

Zoals is gebleken uit de debatten en stemmingen in de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties over de Amerikaanse voorstellen over Indonesië, zullen onze belangrijkste Europese bondgenoten niet instemmen met drastische maatregelen tegen Nederland naar aanleiding van de Nederlandse acties op Java.

De kwetsbare structuur van de Europese veiligheid (...) kan eenvoudigweg worden vernietigd door een Amerikaanse poging om Holland te isoleren. De regering van de Verenigde Staten is zich hier onbehaaglijk van bewust, net zoals ze zich bewust is van de koppigheid van het Nederlandse karakter, het provocerende karakter van het Indonesische gedrag en het voornemen van de Sovjet-Unie om zoveel mogelijk winst uit de zaak te halen. Onze regering staat dus voor een nieuw dilemma in de buitenlandse politiek waar ze een oplossing voor hoopt te vinden, al weet ze nu nog niet welke.

Toelichting

Eind 1948 zendt de Nederlandse regering troepen naar Java in een poging om daar haar koloniale macht te stabiliseren en dekolonisatie van Indonesië te voorkomen. De Verenigde Staten proberen deze Nederlandse actie tegen te houden.

bron 16

Een advertentie uit de jaren 1960 voor een product tegen acne. De advertentie verscheen voornamelijk in jongerenbladen zoals de Tina:

Tekst in de prent:

"Die vuile rotpukkels".

"Kom, kom, had je mij moeten zien: honderden pukkels. Dankzij Jade heb ik er nu nog maar éééééén!"

Toelichting

Een pukkel is in deze tijd ook de benaming voor een bepaald type schooltas.